

Minister, gun scholen inspraak

1. Onze bezieling en ons engagement

Goed onderwijs vereist een fundament van doordachtheid en stabiliteit. De huidige veelheid aan maatregelen, de snelheid waarmee ze worden doorgevoerd en de gebrekkige praktische organiseerbaarheid ervan op de werkvloer dreigen de onderwijskwaliteit net te schaden in plaats van te versterken. Onze centrale boodschap aan het beleid is dan ook even nuchter als urgent: 'minister, gun scholen inspraak'. Wij vragen de politiek om samen met ons onderwijs te maken, op basis van expertise, realiteitszin en wederzijds respect.

Als onderwijsdirecties dragen wij een diepe bezieling met ons mee: elke dag opnieuw zetten wij ons onvoorwaardelijk in voor de ontplooiing van onze leerlingen en het bewaken van de onderwijskwaliteit. Wij erkennen de maatschappelijke drang naar vernieuwing en staan dan ook principieel achter de meeste uitgangspunten van de voorgestelde onderwijshervormingen. Deze noodkreet, geuit door directeurs over heel Vlaanderen en alle onderwijsnetten heen, spreekt zich dus bewust niet uit over de richting van de beleidskeuzes.

2. Waar wringt het schoentje?

Om te begrijpen waarom de onrust op de werkvloer zo diep zit, moeten we de vinger op de pedagogische en organisatorische wonden leggen. Het probleem berust op vier pijlers:

Gebrek aan tijd en laattijdige communicatie

Kwaliteitsvolle implementatie vraagt tijd: een doordachte invoering van ingrijpende maatregelen is onmogelijk binnen de huidige, overhaaste termijnen. De voorbije periode worden wij geconfronteerd met een opeenstapeling van nieuwe maatregelen die vaak zeer laat, snel en weinig realistisch worden gecommuniceerd. Dat zet schoolorganisaties onder zware druk.

Juridische procedures: wijzigingen in bijvoorbeeld het evaluatiebeleid moeten decretaal correct verwerkt worden in het schoolreglement. Dit vraagt om formele participatie- en goedkeuringsrondes via de schoolraden. Het snel-snel doorvoeren hiervan dwingt scholen tot onzorgvuldigheid en juridische kwetsbaarheid.

Vertrouwen en autonomie versus micromanagement

Betutteling op de werkvloer: scholen willen vandaag al een kwaliteitsvol beleid kunnen voeren en vragen daar meer ruimte voor. De drang om zich tot op de werkvloer in te mengen, voelt aan als micromanagement en getuigt van weinig respect voor de deskundigheid van schoolteams.

Cultuur van wantrouwen: het openlijk dreigen met doorlichtingen, bijvoorbeeld omdat een school meer leerlingen uitsluit dan de minister verwacht, is ongezien en vormt een directe inbreuk op de vrijheid van onderwijs. Dit, in combinatie met een plotse toename

van negatieve doorlichtingen, creëert een angstcultuur en verhoogt de druk op zowel scholen als pedagogische begeleidingsdiensten.

Financiële realiteit en het lerarentekort

De paradox van besparingen: terwijl de maatschappij en de politiek extra organisatorische en pedagogische taken aan de scholen opleggen, wordt er tegelijkertijd systematisch bespaard op de basisfinanciering.

Personele krapte: extra maatregelen vereisen méér personeel, maar we zitten midden in een acuut lerarentekort. Bovendien zorgen niet-onderwijsgerelateerde regelgevingen (zoals rapporteringsplichten, open dataverplichtingen, strenge energie- en BTW-wetgevingen) voor een onhoudbare administratieve taakbelasting.

De consequenties van ondoordachte maatregelen

De impact van een aantal specifieke beslissingen raakt de kern van onze dagelijkse schoolorganisatie, met directe impact op de onderwijskwaliteit:

Inperking evaluatiedagen: het arbitrair vastleggen van een maximum van 50 halve dagen mist wetenschappelijke onderbouwing. Dit leidt tot extreem geconcentreerde examen- en deliberatieperiodes. Juist het studeren en het proces van evalueren en delibereren zijn vitale, kwaliteitsvolle leermomenten die de studieloopbaan van een leerling bepalen.

Besparing uren levensbeschouwing: Dit is een puur mathematische denkoefening die de klaspraktijk negeert. Scholen moeten hierdoor snoeien in hun basisaanbod of onwerkbaar grote klassen creëren, met een diversiteit die pedagogisch onverantwoord is. De chaos die deze besparing met zich meebrengt is op school niet te overzien.

Project 'Taalhelden': basisscholen organiseren vanaf volgend schooljaar aparte taalklassen waar zij onvoldoende middelen voor krijgen, secundaire scholen moeten ad hoc een systeem organiseren om 12-jarigen 3 uur langer op school te houden, zonder te weten over hoeveel leerlingen het gaat, met onvoldoende toegekende lesuren en binnen een acute schaarste aan leraren Nederlands. Tegelijkertijd raakt de besparing op vervolgoachuren in de OKAN-werking net de allerzwakste groep die deze taalsteun het hardst nodig heeft.

De ingrijpende besparingen op scholengemeenschappen, waar scholen middelen samenleggen om personeelsbeleid, gebouwenbeheer, financieel beleid... uit te werken, is contraproductief. Het samenleggen van middelen zorgde voor een efficiënte besteding ervan. Nu wordt het weer meer 'iedere school voor zichzelf'.

Inductiemaatregel: hoewel de ondersteuning van startende leerkrachten noodzakelijk is, is de huidige maatregel te complex en leidt ze tot niet in te vullen 'restopdrachten' waarmee we startende leerkrachten uit de job duwen.

3. Onze oproep: concrete en werkbare eisen

De directies zijn onverminderd bereid om constructief mee na te denken over oplossingen en budgettaire uitdagingen, mits er naar concrete tegenvoorstellen wordt geluisterd:

Organisatorische ademruimte

Uitstel vermindering evaluatiedagen: laat de nieuwe regelgeving rond evaluatiedagen pas ingaan vanaf schooljaar 2027-2028 en denk samen met het onderwijsveld na over een betere oplossing voor om efficiënter om te gaan met de lestijd. Dit geeft scholen de ruimte om op participatieve wijze hun evaluatiebeleid opnieuw op te bouwen en correct te verankeren in het schoolreglement.

Flexibiliteit in de opvangplicht: geef scholen de autonomie om leerlingen uit de tweede en derde graad vóór 15 uur naar huis te laten gaan of na 9 uur te laten starten als de schoolorganisatie dit vereist. Pas voor de eerste graad dezelfde regeling toe, mits expliciete toestemming van de ouders.

Een haalbaar Taalheldenbeleid: ken basis- en secundaire scholen minstens één gedoogjaar toe om de extra uren Nederlands kwaliteitsvol te organiseren. Vervang de verplichting voor de leerling door een gemotiveerd advies/aanbeveling vanuit de klassenraad van de basisschool. Scholen zijn verplicht het aanbod te organiseren als ouders/leerlingen erom vragen, maar behouden de autonomie om een taalbeleid op maat van hun schoolcontext uit te rollen.

Succesvolle uitrol van de minimumdoelen: tienduizenden leerkrachten en directies moeten zich in sneltempo bijscholen over scherpere minimumdoelen en een nieuwe manier van lesgeven, boven op hun lesopdracht, tegenover hoge maatschappelijke en politieke verwachtingen. Gun hun een duidelijk tijdspad dat daartoe ruimte creëert.

Verbetering van de inductiemaatregel: werk samen met het onderwijsveld aan een pedagogisch en praktisch werkbaar aanpak die de job voor startende leerkrachten aantrekkelijker maakt.

Budgettaire en personele correcties

Herroeping besparing levensbeschouwing: schroef de besparing op de uren levensbeschouwing terug om de leefbaarheid van de klassen en het basisaanbod te garanderen.

Behoud van de basisomkadering: stop de opeenvolgende besparingsrondes die via de omkadering en scholengemeenschappen rechtstreeks de leerkracht en de leerling raken. Voorzie bij de oplegging van nieuwe profielen (zoals gedrags- en taalexperten) reële, extra omkadering in plaats van verdoken besparingen op de basiswerking.

4. Conclusie

Lees deze oproep vooral niet als een pleidooi voor stilstand. Wij willen ook vooruit, maar vragen om gedragen kwaliteit. Effectief onderwijsbeleid stoelt op wetenschappelijke evidentie, respect voor de praktijk en het betrekken van de professionals die elke dag de scholen dragen. Geef scholen het vertrouwen en de tijd om hervormingen doordacht en in het absolute belang van de leerling uit te voeren en te organiseren, en voorzie de nodige ruimte om zelf schoolwerking te organiseren en collega's op de juiste plaats in te zetten tegen een achtergrond van correcte financiering.

Organiseer inspraak bij hervormingen. Gebruik de overlegmomenten en -structuren die er zijn, waarlangs de bovenstaande opmerkingen al meermaals zijn gemaakt. Neem ze ernstig. Meer dan ooit willen directies mee bouwen aan sterk onderwijs. Velen onderschrijven de doelstellingen achter verschillende nieuwe maatregelen: meer onderwijskwaliteit, sterke basisvaardigheden, goed taalonderwijs, structuur en kansen voor elke leerling. Over die ambities bestaat weinig discussie.

Onderwijsbeleid heeft pas kans op slagen wanneer scholen de tijd krijgen om maatregelen kwaliteitsvol te vertalen naar hun eigen context. Goed onderwijs ontstaat niet via snelle ingrepen of voortdurende koerswijzigingen, maar via doordachte implementatie, participatie en gedragen keuzes op de werkvloer. Deze situatie willen we volgend jaar niet opnieuw meemaken.

Herhaling is de moeder van de kennis. Daarom, deze principes voor wie het onderwijs een warm hart toedraagt:

1. Geef scholen, tijd, ruimte en duidelijkheid om zich te organiseren
2. Werk samen met scholen als partners aan onderwijskwaliteit

Met hoogachting

Directeurs uit alle onderwijsnetten, alle onderwijsniveaus, alle Vlaamse provincies en Brussel.